

Др Софија Аџић *

РЕАФИРМАЦИЈА УЛОГЕ СЕКТОРСКИХ ПОЛИТИКА У СТРУКТУРНОМ ПРИЛАГОЂАВАЊУ ПРИВРЕДЕ У ПРОЦЕСУ ТРАНЗИЦИЈЕ

1. Увод

У складу са специфичним условима и потребама привредног развоја, појам секторске политике дефинисаћемо на два алтернативна начина. Прво, секторску политику одредићемо као прецизно дефинисану и формално уобличену слику констелације у коју током унапред одређеног временског интервала треба превести одређени сегмент (југословенске) привреде који се одликује извесним заједничким карактеристикама у односу на друге области привређивања. Алтернативно се секторска политика може одредити и као скуп једнозначно установљених развојних, структурних и институционалних промена, које се имају остварити у односу на затечено стање у том истом, унапред, дефинисаном временском интервалу. Оваква специфична и алтернативна дефиниција појма секторске политике омогућава да се у специфичним условима транзиције изврши избор циљева и механизма реализације конкретних секторских политика у зависности од структурирања привредних подсистема (сектора), структуре и нивоа развијености механизма регулације привредних односа и токова и (реалне) процене моћи политичког система управљања.

Прелазак на тржишне услове привређивања је потиснуо секторску компоненту привредног развоја на маргину креатора економске политике. На самом почетку транзиције, крајем 80-тих година, основни циљеви секторских развојних политика су напуштени, а институције и механизми привредног система за њихову реализацију демонтирани. У текућој пракси државне регулације

* Ван. проф. Универзитета у Новом Саду - Економски факултет, Суботица

привреде егзистирају ad hoc парцијални сегменти појединих секторских политика, који су дефинисани углавном потребама за преживљавање кључних сектора у пољопривреди, енергетици, индустрији и саобраћају, односно отклањању поремећаја на тржишту основних потрошних добара. Због оваквог карактера, ове мере се не могу третирати као развојно оријентисане, са одређеним ефектима у процесу транзиције, пре свега, с аспекта структурног прилагођавања у циљу обнављања развојног отиска.

На овом месту навешћемо да се и само увођење плурализма својине може третирати као специфичан облик развојне секторске политике. Обрадиће се само специфични скуп проблема везаних за аспект власништва у конкретизацији одређених секторских политика (1) шта значи подстицање развоја предузећа у приватном власништву у односу на аналогна предузећа у јавном власништву и обрнуто; (2) шта значи подстицање развоја (неких) предузећа у приватном власништву у односу на друга иста таква предузећа и (3) до којих граница се сме ићи у одређивању структуре и обима (државне) подршке у условима у којима окружење има општа обележја високе неизвесности како у погледу структуре и праваца промена тако и њихове динамике (1, стр. 88).

2. Основна ограничења у привредном развоју и улога секторских политика у њиховом превазилажењу

Свака секторска политика се мора заснивати на некој макар и имплицитно дефинисаној дугорочној концепцији националног развоја и стратегији за њену реализацију. Званична концепција развоја југословенске привреде у наредном дугорочном периоду (1996 - 2005) заснива се на повратку националне привреде на производни капацитет какав смо имали на овим просторима пре распада бивше СФРЈ (2, стр. 19). Највећи део раста требало би остварити активирањем производних капацитета који су престали да раде, или је њихово коришћење због суженог домаћег тржишта и санкција СБУН-а било сведено на скромни ниво (3, стр. 110). У концепту нису јасно назначене импликације и чињенице да се овај циљ не може остварити линеарном ревитализацијом постојећих капацитета. Одвојеност од светског тржишта и сужено домаће тржиште су у великој мери релативизирали економски значај великог дела капацитета националне привреде. Високи губици и ненаменско коришћење амортизације у непроизводне сврхе додатно су утицали на смањење капацитета и сужавање укупних производних могућности (4, стр. 97). С друге стране, СР Југославија као мала земља не може више ни у једној производној области да иде на захватање целог ланца репродукције - од добијања примарних до

финалних производа. Стога и у овом домену развојна политика има веома сужен маневарски простор у избору циљева и праваца секторског развоја, па чак и производних фаза у гранама на које се једино може оријентисати.

Званична национална стратегија пренебрегава и специфична ограничења која су у већој или мањој мери карактеристична за скоро све привреде у транзицији. У условима отворене привреде и редукције улоге државе, конкурентност националне привреде зависи првенствено од перформанси њених предузећа и њихових менаџера и њихове индивидуалне способности да у добровољној (с аспекта државе) сарадњи са другим партнерима остварују профит у условима интензивне међународне конкуренције и турбулентног друштвеног и политичког окружења. У условима неразвијеног тржишног механизма, великих поремећаја у токовима инфлација, капитала и рада, већина предузећа насталих у претходном систему је у великој мери наставила да се понаша на стари начин - још имају велики вишак запослених, послују с великим дуговима да циљевима који се своде на исплату било каквог личног дохотка. Изгубљени извори финансирања из старог привредног система се уместо на тржишту траже у алтернативним изворима - код других предузећа, од најамнина, од пореза и доприноса.

Веома снажан ограничавајући фактор представља и подсистем управљања у овим предузећима. Укидањем ЗУР-овске концепције и користећи неразвијеност тржишног и институционалног механизма, директори су добили овлашћења и права која далеко превазилазе економске и друге ефекте њихових одлука. Уместо савременог менаџмента усмереног на стратегијско управљање, подстицање тимског рада и интеграцију индивидуалних иницијатива у функцији превазилажења кризне ситуације и обнављања раста и развоја предузећа, на делу имамо бирократско-аутократски стил управљања с примесама корупције у сарадњи с партнерима изван предузећа. Овакав стил управљања и односа према хуманом капиталу је додатно утицао на смањење укупног економског потенцијала ових предузећа.

То, као и промене у филозофији управљања привредним развојем, не дозвољавају конвенционалну формулацију циљева и стратегије реализације појединих секторских политика. Од чега почети у дефинисању секторских политика? Свакако, од сазнања да у наредном периоду од десетак година није могућ изразитији развој националне привреде, али да се и у таквим околностима може остварити развој појединих грана у односу на друге и општи ниво развијености. При томе се посебно издваја период од прве две до четири године, у коме ће промене структуре тећи уз још неуходане институције система. У овом периоду основни импулс производњи ће до-

лазити са домаћег тржишта (5, стр. 5) и од оних микроекономских субјеката који ће својим индивидуалним активностима успети да се укључе у шире међународно окружење. Према томе, основни правци будућег развоја треба да проистекну као (спонтани) резултат сложених интеракција између реалних институционалних помака, економско-политичких интервенција и, пре свега, промена у микроекономском понашању привредних субјеката.

Велика ограничења у реалној институционалној и производној инфраструктури одређују и димензионисање секторских политика на кратки рок, што значи да нема могућности за суштински (алтернативни) избор. Развојна компонента секторских политика се у овом тренутку мора у већој мери, него до сада, ослањати и на мале производне и услужне капацитете (од 10 до 100 запослених) с интегрисаним функцијама власништва и руковођења и велика породична газдинства која ангажују средства становништва без посредништва финансијског система. Тиме би секторске политике, донекле, добиле и регионално, односно локално обележје, те би у актуелном тренутку, делимично, компензирале и одсуство регионалне развојне политике.

Формулисање секторских политика у домену великих предузећа и инфраструктуре је првенствено везано за развојне ефекте нове институционалне инфраструктуре, ангажовање иностране акумулације (која неће ускоро пристићи) и побољшање извозне конкурентности националне привреде. Основна компонента ревитализације ових предузећа је развој предузетничке праксе и предузетнички приступ власти (6. стр. 110-111).

Заједничка карактеристика овакве концептуализације секторских политика у наредном периоду јесте покушај да се уз помоћ економске политике оспособе предузећа да постану (и остану) креативна и конкурентна. Нагласак у целом овом процесу је на учењу, институционалном развоју и упознавању ефекта коришћења тржишног и нетржишног механизма у успостављању ефикасне привреде. Уместо субвенција, пореских олакшица, јефтених кредита - државна подршка треба да се усмери према обуци, креирању технолошке инфраструктуре, подршци истраживању и развоју и подстицању повезивања привредних субјеката у извозно оријентисане репродукционе целине на транснационалним основама.

3. Циљеви секторских политика за наредни период и про- блеми њихове компатибилности са основним друштвеним и економским циљевима

У претходном поглављу наведени су разлози због којих се циљеви секторских политика не могу формулисати на конвенци-

онални начин. У актуелном тренутку циљеви морају да произлазе из потребе разрешавања кључних развојних проблема у смислу њиховог преовлађивања а у циљу обнављања развојног потиска. Пре преласка на њихову конкретизацију, неопходно је размотрити и проблем њихове компатибилности са основним друштвеним и економским циљевима. Приликом одређивања циљева секторских политика и механизма њихове реализације, своје место мора наћи и проблем разрешења задатака који нису међусобно компатибилни: (1) усавршавања тржишног система, посебно оних делова који су угрожени политичким опортунизмом и притиском одређених економских и друштвених група и (2) ограничавања социјалних проблема због реструктурирања привреде и драматичног осиромашења великог дела становништва. У том смислу се може дефинисати следећи скуп циљева:

(1) Успостављање контроле економске политике над актуелним процесом структурног прилагођавања. Комбинација деструктивних мотивационих интереса појединаца и друштвених група и импровизација у компоновању и усклађивању мера економске политике води процес структурног прилагођавања у правцу који се не може, ни у ком случају, оправдати ни ширим друштвеним интересима, нити потребама прилагођавања националне привреде (егзогеним) критеријумима ширег међународног окружења. Успостављање контроле економске политике над процесом структурног прилагођавања није могуће остварити, ни тренутно ни у свим његовим сегментима. Стога економска политика мора реструктурирање ставити у свој основни фокус, а затим, на селективној основи и са прецизнијим утврђивањем узрока и последица, утврдити скуп остварљивих циљева. У том смислу се политика структурног прилагођавања мора третирати као средство за припремање терена за повећање кључних макроекономских агрегата у будућности, која је временски доста удаљена док су њени микроекономски промотори и тренутак започињања непознати. Приоритет би требало да има: (а) подстицање производне структуре „мале привреде” са циљем да се конституише велики број радњи, ситних и малих предузећа, како би се делимично неутрализовале снажне монополске тенденције, а цела производна структура учинила флексибилнијом, и (б) реструктурирање спољне и унутрашње организације великих предузећа у друштвеном/мешовитом/државном власништву у циљу стварања корпорацијске структуре са 15 до 20 релативно великих и хомогених пословно-техничких корпорација са статусом природног монопола или снажном транснационалном пословном оријентацијом са међународно упоредивом економијом обима и трошкова и отворених за методе управљања и развоја примерене тржишном моделу

привређивања. Овако конципирана секторска политика прилагођавања би, с једне стране, омогућила значајно сужавање круга предузећа која су директни предмет државне интервенције, док би, са друге стране, имала неселективни подстицајни карактер за довољан број индивидуалних иницијатива.

(2) На плану институционалних реформи, после приватизације, централно место би требало да заузме институционалне инфраструктуре, која би требало да обезбеди функционисање јединственог националног економског простора и његово повезивање са међународним окружењем у складу са високим нивоом унификације и стандардизације Европске уније. Кључни елемент је свакако опредељење за либерализацију трговине и стварање услова за несметано функционисање тржишта и потпуније поштовање правила тржишне утакмице. Техничко-технолошки елементи потребни за еваолацију овако конципиране нормативне инфраструктуре се морају доследно и конзеквентно уградити у секторске политике, које су под снажном државном контролом - саобраћај, комуникације и екологија.

(3) Високо место на листи приоритета морају да заузму и мере домену технолошког развоја, побољшању квалитета производа и услуга и прилагођавање производње еколошким и социјалним критеријумима према високим међународним стандардима. Приоритет би требало да имају: (а) инфраструктурне делатности, а посебно жељезнички, друмски и речни саобраћај и телекомуникације у контексту раније наведеног циља интегралног повезивања инфраструктуре европских земаља; (b) сировинско-енергетски комплекс, гдје би статус приоритета требало да уживају програми рационализације потрошње ресурса и неутрализације еколошких штета; (c) агрокомплекс на приоритетним програмима производње кључних производа - пшенице, кукуруза, млека, говеђег и свињског меса и (d) програми појединачне и малосеријске производње робе широке потрошње високог квалитета и дизајна.

(4) У конципирању економске и социјалне политике мора се успоставити виши ниво конзистентности између економских и социјалних циљева, посебно у домену агроиндустријског комплекса, грађевинарства и фармацеутске индустрије. Парцијалне мере које се користе као супститут праве социјалне политике исцрпљују ове делове привреде, неефикасне су и редистрибутивне. У актуелном тренутку прерасле су у своју супротност, јер кроз секундарну редистрибуцију дохотка и куповање социјалног мира дестимулативно делују на неопходна структурна прилагођавања у укупној запослености, обиму и структури јавне потрошње и ума-

њују укупну друштвену мотивацију за тражење алтернативних (економски рационалних) решења.

У складу са изложеном концепцијом дефинисања циљева секторских политика, у Табели бр. 1 (7, стр. 165) приказана је матрица која представља везу између појединих секторских политика и напред наведених циљева. Основно обележје овако конципираних секторских политика су потребе за интеграцијом циљева и механизма њихове реализације у јединствене подсистеме регулације и имплементација критеријума ширег, посебно европског, институционалног, економског и технолошког окружења. У том смислу посебно место би требало да заузму два подсистема секторских политика: (1) подсистем састављен од индустријске политике и трговинске политике, с једне, и стратегије технолошког развоја и еколошке политике, с друге стране, у функцији развоја отворене привреде у складу са потребама продора националне привреде на кључне сегменте светског тржишта (8, стр. 71-73) и (2) подсистем састављен од стратегије развоја саобраћаја, енергетике и ресурсног комплекса и стратегије технолошког развоја, с једне, и реструктурирања државног и друштвеног капитала у функцији технолошке модернизације, с друге стране.

4. Интеграција концепције развоја отворене привреде у подсистем секторских политика .

Обнављање развоја, у условима преласка на тржишни начин привређивања, могуће је једино под претпоставком интензивнијег укључивања националне привреде у међународну поделу рада на индивидуалним економским рационалним основама. Тиме оправдање за егзистенцију имају само привредни субјекти, односно репродукционе целине формиране слободном вољом привредних субјеката, које своју економску рационалност могу доказати у међународној конкуренцији. За практичну евалуацију ове концепције, неопходно је да и носиоци и субјекти економске политике прихвате чињеницу да је положај привредних субјеката у међународној подели рада само резултат: друштвене и економске структуре, мобилности и комбинације расположивих фактора производње, расподеле и употребе друштвеног производа и акумулације, економске мотивисаности и пословне ефикасности, односно микро - и макроорганизације привреде и друштва. Стога је у дефинисању економске политике за трајније подржавање овакве оријентације потребно коначно извршити раскид са рецидивима прошлости - депресијама националне валуте, субвенционисањем извоза и применом система заштите као инструмента елиминисања иностране конкуренције.

Нова институционална решења у смислу подржавања стратегије развоја отворене привреде морају се заснивати и на концепцији која омогућава да се истовремено реше и задаци: (1) селективне политике приоритета у развоју производа и услуга на основама репродукционих целина, а да се при том не наруши тржишни систем, који се и без тога веома тешко успоставља, и (2) неселективне и неадресиране подршке сваком виду извозне пословне оријентације.

У овом контексту, подсистем секторских политика састављен од: индустријске и трговинске политике, с једне стране, и стратегије технолошког развоја и еколошке политике, с друге стране, представља једно од могућих оруђа (економске политике) да се у једном еволутивном процесу, у релативно кратком периоду, омогући привредним субјектима равноправније укључивање у светску привреду. У складу са тим, циљеви и механизми њихове реализације у свим овим политикама се морају доследно заснивати на следећим принципима: (1) подстицању транснационализације пословања домаћих привредних субјеката, како кроз оснивање афилијација домицилних предузећа на циљним сегментима светског тржишта тако и кроз њихово претварање и афилијације транснационалних корпорација, (2) подстицање свих облика технолошке и производне сарадње и (3) тренингу у смислу стварања и неговања извозно оријентисане пословне културе.

Апликација ових принципа мора се прво извршити у домену организације, овлашћења и начина деловања државне инфраструктуре. Такви захвати би били нпр.: (1) обједињавање функција министарства за индустрију и министарства за трговину у јединствено министарство за индустрију и спољну трговину и стављање тежишта у његовим активностима на промоцију извоза, прикупљање, обраду и дистрибуцију економских и политичких информација са циљних сегмената светског тржишта, отклањању економских и политичких баријера за слободнији приступ националне привреде појединим сегментима светског тржишта, итд.; (2) обједињавање министарства за образовање, науку и технологију и екологију у јединствено министарство за образовање, технологију и екологију, у циљу ефикаснијег формулисања и реализације иновационе политике; (3) интензиван развој нормативне и технолошке инфраструктуре за стандардизацију, метрологију и контролу квалитета, заштиту здравља и околине према принципима и правилима Европске заједнице, итд. Према томе, улога државе у овом моделу се своди на стварање одговарајућег окружења, путем којег се врши ендегено одређивање праваца развоја, са резултатом који првенствено зависи од промена у микроекономском понашању.

5. Неки аспекти стратегије развоја великих система

У првој етапи транзиције део великих система је трансформисан у јавна предузећа са статусом природног монопола. Међутим, са организационо-економског аспекта није сачињен суштински продор. И даље су, у основи, ови системи скуп изолованих погона у којима је систем споразумевања и договарања замењен административним методама управљања. Велики део друштвеног богатства, акумулиран у овим системима, изгубљен је у првој етапи транзиције. Потребна улагања у њихову ревитализацију, модернизацију и проширење је таквог обима и структуре да их је немогуће партиципирати из текућег и будућег друштвеног производа.

Основни елементи званичне стратегије развоја великих система заснивају се на концепту (1), да се у складу с интегралном концепцијом повезивања инфраструктуре европских земаља обезбеди екстерна финансијска подршка и трансфер врхунских технологија у жељезничком, друмском и речном саобраћају и телекомуникацијама (9, стр. 179-187); (2) да се путем продаје дела државног капитала и докапитализацијом обезбеди свежи инострани капитал за финансирање енергетике и (3) да се давањем концесија страном капиталу обезбеди финансирање нових пројеката развоја у друмском саобраћају и ресурсном комплексу.

Међутим, и ова концепција се сусреће са великим ограничењима у реалној сфери: (1) власничка, економска и технолошка организација великих система не пружа основе за реализацију ове концепције, посебно за интензивније привлачење свежег иностраног капитала и (2) већина великих система не послује по економским, него по социјалним критеријумима. У складу са тим, улога државе је да се на основу детаљно израђених програма који ће доследно поштовати горе наведене принципе и потребе за симулирањем конкуренције успостави (1) нова власничка, економска и технолошка констелација, која ће бити атрактивна за улагање новог капитала, (2) омогући поштовање економских критеријума у њиховом пословању и (3) развије специјализована инфраструктура за макроекономску регулацију природних монопола.

6. Носиоци и инструменти за реализацију секторских политика

Као што актуелна ситуација намеће нестандартно дефинисање циљева секторских политика тако захтева и ширење круга носилаца и вредновање и анализу применљивости појединих инструмената (7, стр. 164-166). Основни проблем операционализације појединих инструмената секторских политика је чињеница да се по-

Табела бр. 2. - Преглед подручја и инструмената државне регулације

Мере за подстицање кооперације	Мере за подстицање конкуренције	Мере за повећање административне способности државе	Мере за развој нове пословне културе	Мере за директно финансијско подстицање
<ul style="list-style-type: none"> - Подстицање повезивања у извозно оријентисане репродукционе целине - Подстицање дифузије информациононих технологија 	<ul style="list-style-type: none"> - Антимонополска регулатива - Политика набавки у јавном сектору - (Локални) програми за развој мале привреде - Програми за конституисање природних монопола према критеријумима отворене привреде - Развој инфраструктуре за регулацију понашања природних монопола 	<ul style="list-style-type: none"> - Стандарди, регистрацијске процедуре, атести - Информативне и саветодавне услуге 	<ul style="list-style-type: none"> - Образовни систем - Политика избора менаџера у јавном сектору 	<ul style="list-style-type: none"> - Општа структура фискалног система - Убрзана амортизација - Пореске олакшице - Порески кредити - Инвестиционе резерве - Субвенције - Кредитирање под посебно повољним условима - Гаранције на комерцијалне кредите - Наменски фондови

словање великог дела привредних субјеката одвија у условима окружења у коме влада дихотомија: нити је држава компетентна (и у административном и финансијском смислу) за вођење специфичних и селективних политика подстицања у смислу свесног управљања развојним процесом према неком унапред дефинисаном скупу циљева, нити постоји регулисано тржиште са својим аутоматским механизмима регулације пре свега у смислу неутралисања монополског понашања, евалуације одлука менаџмента и слично.

У таквим околностима мора се ићи на проширење круга носилаца и креатора секторских политика. Први аспект овог проширења круга носилаца секторских политика је свакако потреба да сви владини ресори прихвате комплексни карактер импликација њихових парцијалних политика на укупну друштвену и економску структуру, а који се огледају у успоравању, односно убрзању процеса организационог, кадровског и технолошког преструктурирања. Непосредно на овај проблем неопходно је извршити

вредновање појединих инструмената и њихове применљивости у нашем случају. У те сврхе расположиве инструменте разврстаћемо у пет основних група (Табела бр. 2):

1. мере за подстицање кооперације
2. мере за подстицање конкуренције
3. мере за повећање административне способности државе
4. мере за развој нове пословне културе
5. мере за директно финансијско подстицање

Изложена класификација инструмената указује на велике тешкоће њихове операционализације у пракси. Већина инструмената има неадресирани и посредни карактер који у постојећим околностима не делују. Тако нпр. у условима високог фискалног оптерећења не делују инструменти за фискално растерећење, због склоности предузећа да их користе као компензације. Слично је и са инструментима монетарно-кредитне политике. У условима имперфектног тржишног механизма, подстицајни инструменти монетарно-кредитне политике генеришу инфлацију и подстичу ионако снажне тенденције инкременталног понашања привредних субјеката према променама у окружењу. Комбинација експанзивне монетарне-кредитне политике и рестриктивне фискалне политике, могуће је извршити делимично активирање постојећих ресурса на рационалним економским основама и тиме извршити промене у структури производње и запослености (9, стр. 154-156). Међутим, примена овакве комбинације монетарно-кредитне и фискалне политике је ефикасна само у условима уређених својинских односа и поштовања уговорених односа, обавеза и права (4, стр. 105-106). У том смислу постоји потреба за прилагођавањем механизма монетарно-кредитно и фискалне политике, у циљу подстицања производње и инвестиција приватног сектора. Међутим, примена овог концепта у пракси привреде у транзицији захтева далеко ширу и дубљу анализу.

У ствари, у постојећим околностима највеће развијене ефекте у смислу секторског реструктурирања треба тражити пре свега у оним ентитетима унутар привреде који у датим околностима имају индивидуалне мотиве, знање и организованости да путем повезивања са домаћим, а посебно с иностраним партнерима, да, с једне стране, обезбеде канале дистрибуције на оним сегментима светског тржишта који су у стању да њихове робе плате, а, с друге стране, реализују увоз недостајућих фактора производње (пре свега технологије и капитала).

5. Закључци

1. Опредељење за конзистентни програм преласка са командног на тржишни начин привређивања условљен је и реafirмацијом улоге секторских политика у привредном развоју са следећих аспеката: (a) структурног прилагођавања, (b) побољшања карактеристика националног тржишта и његовог повезивања са ширим међународним окружењем, (c) отклањања социјалних и економских баријера за прихватање резултата технолошког развоја, побољшање квалитета производа и услуга и интеграцију еколошких критеријума у начин привређивања и (d) одржавања социјално-политичке стабилности уз истовремено поштовање економских критеријума.

2. Текућа привредна кретања и контролабилност система не дозвољавају конвенционалну формализацију циљева и инструмената њихове реализације. Због тога се секторске политике морају конципирати као краткорочне у функцији реализације основног циља - изградње модерног тржишног привредног система.

3. У складу са новом концепцијом улоге државе у привредном развоју, потребно је извршити промене у структури циљева и инструмената њихове реализације, а који се огледају у: (a) прилагођавању механизма монетарно-кредитне и фискалне политике потребама подстицања производње и инвестиција приватног сектора; (b) повећаном степену интеграције парцијалних секторских политика у јединствене подсистеме регулације кључних друштвено-економских циљева и потреба, пре свега стварање услова за привређивање у условима отворене привреде и веће поштовање економских критеријума у одржавању политичко-економске стабилности; (c) смањења улоге (државног) јавног сектора привреде у њиховој реализацији и (d) доследној интеграцији кључних компонента секторских политика у шире међународне оквире.

4. Секторске политике се морају третирати као неадресиране у којој правци развоја треба да проистекну као резултат сложених интеракција институционалних промена, економско-политичких интервенција и, пре свега, микроекономског понашања заснованог на развоју нове предузетничке праксе. У том смислу, највеће развојне ефекте у смислу преструктурирања треба тражити, пре свега, у оним ентитетима привреде који имају индивидуалне мотиве, знање и организованост, да путем повезивања са домаћим и посебно страним партнерима обезбеде несметано одвијање процеса репродукције.

ЛИТЕРАТУРА

1. Аџић, С., „Секторске политике и обнављање развоја у процесу транзиције”, у зборнику „Застоји у југословенској транзицији”, стр. 87-93, Београд 1995.
2. Јандрић, М., „Основни циљеви и одређења програма економске стабилизације са квантитативном основом политике стабилизације и развоја”, у зборнику „Политика стабилизације и развоја привреде СР Југославије”, стр. 14-25, Београд 1996.
- 3.5. Марсенић, Д., „Тржишни привредни систем као чинилац развојне перспективе СР Југославије”, у зборнику „Политика стабилизације и развоја привреде СР Југославије”, стр. 110-124, Београд, 1996.
4. Маџар, Љ., „Нова концепција и стратегија развоја Југославије”, у зборнику „Политика стабилизације и развоја привреде СР Југославије”, стр. 96-109, Београд 1996.
6. Ђукић, П., „Предузетништво у транзицији”, у зборнику „Предузеће у транзицији”, стр. 103-111, Београд, 1995.
7. Аџић, С., „Секторске политике и обнављање развоја југословенске привреде”, у зборнику „Економске теме“, година XXXIV бр., стр. 159-169, Ниш 1996.
8. Ковачевић, Р., „Стратегија економских односа са иностранством”, у зборнику „Политика стабилизације и развоја привреде СР Југославије”, стр. 69-90, Београд 1996.
9. Трајковић, М., „Политика развоја саобраћаја и веза”, у зборнику „Политика стабилизације и развоја привреде СР Југославије”, стр. 179-1987, Београд 1996.
10. Стојиљковић, Д., „Усклађивање монетарне и фискалне политике у функцији стабилизације и привредног развоја”, у зборнику „Економске теме XXXIV бр. 2”, стр. 151-158, Ниш 1996.

Sofija Adžić

REAFIRMATION OF THE SECTOR POLICIES ROLE IN STRUCTURAL ADJUSTMENTS OF ECONOMIES IN TRANSITION

Summary

Sector policies are based both upon a clearly defined longterm national development strategy and a precise analysis of changes within economic and political sphere. Compared to previous period current economic developments accompanied with a low system controlability impose a need for significant changes in the structure and methods of formulating and realizing the sector policies. The changes occur in (1) adjustments of the mechanismus of monetary and fiscal policies to the requirements of production incentive and private sector investments, (2) increased integration level of sector policies forming unigve regulation subsystems intened for a more efficient resolution of the key socio-economic goals and regurements, (3) reducing the role of the public (state) sector in realization of the key sector policies and (4) integration of the key sector policies components into the international economy.